

Ton ter Linden stopt na 50 jaar tuinkunst Het feest is voorbij voor 'Nederlandse Monet'

Mien Ruys bezocht één keer in haar leven de tuinen van kunstschilder Ton ter Linden (79) in Ruinen. Zij wierp een blik op zijn zonneborder en zei: „Zo kan het ook”, en voegde eraan toe: „Als ik Bach ben, ben jij Mozart.” Met een laatste open weekend in september nam Ter Linden afscheid. De tuinen staan te koop. Een gesprek met Ton ter Linden en zijn partner Gert Tabak (59).

Tekst Ellen van der Peet
Beeld Gert Tabak

Ton ter Linden wordt vaak in een adem genoemd met Henk Gerritsen en Piet Oudolf. Samen vormen zij de basis van wat de Dutch Wave is gaan heten (zie kader). Mien Ruys zag in één oogopslag de essentie van het werk van Ter Linden, die de bijnaam de Nederlandse Monet kreeg. Zijn tuinkunst is impressionistisch. Transparante verwevenheid van kleur en vorm.

Ruys echter, noemde Ton ter Linden Mozart. Mozarts composities ontstonden in zijn hoofd. Dat blijkt ook de essentie te zijn van de wijze waarop Ter Linden werkt zonder enige opleiding. Hij componeert feestjes met bloemen en vormen, de combinaties ontstaan in zijn hoofd. Hij hoeft maar een blik op een plant te werpen en weet of deze past in zijn symfonie.

Zijn partner Gert Tabak licht toe: „Ik wees Ton eens op een plant met een prachtige blauwe bloem, Ton keek en zei:



Ton ter Linden, schilderend in de voorjaarstuin.

„Ja, hij is blauw.’ Wat hij bedoelde was, dat is ook het enige aan deze plant. Zie je dan niet dat dit totaal niet past.” Ter Linden vult aan: „De borders moeten volkomen logisch lijken, alsof de natuur het zelf organiseert.”

Verticale plantenwand

Anne van Dalen (1918-1992), de vroegere partner van Ter Linden, ontdekt het talent van de tuinkunstenaar. Van Dalen ontmoet de 23-jarige Ter Linden als deze in een dal zit. Hij heeft zijn baan als dierenverzorger bij Artis opgegeven. „Ik ging ’s avonds terug om de dieren te voeren,

de veel te kleine hokken, de muren vol kakkerlakken, ik kon er niet meer tegen.” Vervolgens begon hij aan een opleiding tot balletdanser op een te late leeftijd. Het zijn de jaren vijftig. „Ik was anders, ondanks dat ik er gewoon uitzag, werd ik aangevallen als homo, ook in Amsterdam. Het was moeilijk, ik werd daar agressief van.” Als Van Dalen mee naar Ter Lindens ouders gaat, valt zijn mond open als hij de door Ton ontworpen verticale plantenwand in de huiskamer ziet. Hij besluit dat daar diens toekomst ligt.

In 1971 belandden ze in Ruinen, waar een vervallen boerderij en 1,5 ha grasland omgetoverd werden tot tuinen. Ter

Linden klimt in de enige aanwezige oude appelboom en ziet de tuinen voor zich. Jaren van noeste arbeid volgen: bouwen, wieden, snoeien. De tuinen krijgen al snel bekendheid en gaan in 1980 open.

Langzamerhand kan Ter Linden echter steeds minder goed tegen de bezoekers. „De vrouwen, ze zagen er soms verschrikkelijk uit, leggings.” Hij spreekt het woord met afschuw uit. Tabak vult aan: „Ze liepen met naaldhakken over het gazon. Het gras was direct geverticuteerd. Ton was vooral te zien met zijn rug richting de bezoekers met ontbloot bovenlijf, korte broek en werkend in de borders, dagen makend van veertien

uur.” Alles ging met de hand. Alleen voor het gras wordt uiteindelijk een uitzondering gemaakt. „1,5 ha met de hand...”, Ter Linden zucht, ruim vijftien jaar later nog steeds, als hij terugdenkt aan die tijd. „Als mensen me vroegen of ik Ton ter Linden was, zei ik: nee hoor, de tuinman, Ton zit op de Canarische eilanden.” In 1999 gingen de tuinen dicht. Ter Linden wil niet meer tuinieren.

Samen met Tabak verhuist hij naar Limburg. Daar is geen uitzicht en vooral geen stilte. „Veel te veel herrie, van mensen, apparaten, verkeer”, zegt Ter Linden. Tabak vindt de nieuwe locatie in De Veenhoop Friesland. Ter Linden: „Nog één keer mijn kunstje doen.” Ze besluiten te gaan kijken. Ter Linden loopt direct naar de achterkant van het huis. Daar ligt een grote ovale vijver omringd door gras. „Wat moet ik daarmee doen? Vierkant maken? Ik begon gelijk in gedachten aan een ontwerp voor de tuin.”

In De Veenhoop geniet Ter Linden wel van de bezoekers. Tabak: „In Ruinen waren we een soort attractie geworden.” Inmiddels is in Ruinen letterlijk een attractieparkje gekomen. Ter Linden: „Wolven hebben ze er, wolven... De tuinen en de magie zijn verdwenen. Ik had nooit terug moeten gaan.” Pratend over Ruinen is Ter Linden in gedachten terug en ziet de borders voor zich: „Zo mooi.”

Honkvast

Door zijn honkvastheid ontwierp Ter Linden in tegenstelling tot Oudolf en Gerritsen geen tuinen in het buitenland. Hij had er geen zin in. Hij reisde voor een enkele lezing naar Parijs en ontwierp wat tuinen in Nederland. Daar bleef het bij. Uitnodigingen zijn er genoeg geweest, maar werden afgeslagen. Spijt heeft hij daar niet van, aldus Gert Tabak. „Ton had het gevoel dat hij niet weg kon uit zijn levenswerk.” Hij leefde letterlijk in zijn kunstwerken.

Andere tuinen bekijken doet hij niet. Op zijn verjaardag bezocht hij de tuinen van zijn voorbeeld Mien Ruys. De andere inspiratiebron is het Thijssspark in Amstelveen. „Je moet er eind maart naartoe, dan is het er zo mooi... Ik zag de tuinmannen op hun knieën zitten en vroeg: wat doen jullie? Wieden, met een mes, om de bodem niet om te woelen.” Dat werd de manier waarop Ter Linden zijn

The Dutch Wave

Samen met Piet Oudolf en Henk Gerritsen wordt Ton ter Linden gezien als belangrijkste vertegenwoordiger van The Dutch Wave: het toepassen van een afwijkend vaste plantensortiment op een natuurlijke wijze. Wilde planten worden gecombineerd met gecultiveerde exemplaren en binnen een ontworpen structuur mag de natuur meer haar gang gaan, een gecontroleerde spontaniteit. Hoge grassen en laatbloeiende vaste planten spelen een hoofdrol en de nadruk ligt op verlenging van het seizoen. De sierwaarde tot ver in de winter is belangrijk, niet alleen de bloei, maar ook bladkleur en -vorm en het verdorde wintersilhouet. Met name op de Engelse tuincultuur hebben de drie Nederlanders grote invloed gehad, vandaar de naam Dutch Wave.

Van Ter Linden verschenen diverse boeken: De Tuinen van Ton ter Linden, Tuinieren uit de Kunst, Een tuin à la Ton en Rozenijs en Ridderspoor. Ook werkte hij mee aan het boek 'Droomplanten' van Piet Oudolf en Henk Gerritsen. Een Tuin à la Ton en Rozenijs en Ridderspoor zijn nog rechtstreeks te bestellen via de website www.ateliertonterlinden.nl.

borders onderhoudt: met een aspergesteker.

In juli tijdens dit interview lijkt het afscheid nog ver weg. Op de vraag wat er met de tuinen moet gebeuren als hij er niet meer is, antwoordt Ter Linden: „Ik ga door zo lang het kan. Als er een einde aan komt om welke reden dan ook, kijk ik niet om.” Net terug van twee dagen weg is de tuin Ter Lindens grootste zorg: „Heel gedoe om weg te komen, ik ben het liefst hier, altijd al gehad, ik ben een kreeft, als de auto stopt, weet ik niet hoe snel ik de gieters moet vinden en is mijn eerste zorg de planten in de potten.” Eind augustus is het besluit toch genomen; de tuinen gaan dicht en in de verkoop. Het is voor Ter Linden te zwaar. Vereenvoudigen is uitgesloten, want met minder neemt hij geen genoegen. Met de sluiting van de tuinen in De Veenhoop komt een einde aan het laatste, levende kunstwerk van een tuinkunstenaar die velen geïnspireerd heeft met een uitzonderlijke manier van tuinieren. <